

Dr Mihhail Bulgakov arstide hirmudest

Andres Soosaar – Eesti Arst

Et kuulus kirjanik Mihhail Bulgakov (1891–1940) lõpetas 1916. aastal Kiievi ülikooli arstiteaduskonna ning tegutses 1919. aastani praktiseeriva arstina, siis on päris selge, et sarnaselt mitmete teiste arstidest kirjanikega on temagi isikus ja loomingus meditsiin otsinud väljapääsu eriala rangetest kaanonitest ning püüdnud seguneda inimeseks olemise teiste külgede ja võimalustega üheks hoopis avaramaks inimlikkuse vaimseks peegelduseks. Bulgakovi loomingus on arstlik tegevus otsekohest ilukirjanduslikku käsitlemist leidnud 1920. aastate keskpaigas avaldatud lühijuttude tsüklis „Noore arsti märkmed“ ning samast ajast pärit jutustuses „Koera süda“. Autor tahab nendes kirjeldustes näidata arstiks olemise taga inimeseks olemist, mida saavad nii voorused kui ka puudused, nii vaprus, enesekindlus kui ka eksistentsiaalsed hirmud. Kuni viimase ajani on nii avalikkus kui ka arstkond soovinud arsti tüüpportreed näha sellisena, et sealt vaatab vastu veatu üliinimene, kes saab kõigega hakkama, millega on üldse võimalik hakkama saada. Küllap on sellise hoiaku taga hirm, et arsti tavainimeseks muutmine kõrvaldab meditsiinist suure osa selle imepärasest jõust. Et kaas-aegne meditsiin tugineb järjest enam kainele kollektiivsele mõistusele, siis võiks järjest kahaneda ka aluseta hirm meditsiini raviva väe kadumise ees ning nii meedikuid kui ka meditsiini ennast võib üha enam näidata sellisena, nagu nad tegelikult on.

Alles 2010. aastal eestindatud „Noore arsti märkmetes“ kirjeldatakse väga ehedalt neid erialasest ebaküpsusest tingitud hirme ja sisemisi võitlusi, mida kogeb üks algaja arst oma kolkakülas asuvas esimeses töökohas ülikooli järel. Pärast mitmepäevast sügisesest hobuvankriga logistamist ootas teda pisike haigla ühes velskri ja ämmaemandatega, kuhu võis vajaduse korral mahutada nelikümmend haiget, ning lahkunud arsti kogutud instrumentarium ja ravimid, millest osa otstarve oli noorele tohtrile nende esmakordse nägemise hetkel veel tundmatu. Kui arst jäi isekeskis oma hirmutava teadmatus virvarriga ning ta soovis nii väga, et esimeseks abivajajaks ei saaks mõni pitsunud songaga haige, tuli tal kohe esimesel külla saabumise ööl amputeerida noore naise linalõugutis purustatud jalg. Ja õige pea tulid sellised katsumused nagu loote põikiseisuga sünnitus ning difteeriaga lapsele trahheostoomia tegemine, mis siis, et noor tohter ei olnud ülikooli ajal ise vajalikke protseduure kunagi teinud või isegi neid pealt näinud. Valikuid ei olnud, sest enamasti ei olnud võimalik patsiente kuhugi edasi saata, sest maakonna-haigla asus kas päeva või veel pikema tee või hoopis läbimatute teede taga. Ei pane imestama, kui sellistes olukordades inimene kahetseb oma arstiks saamise valikut või tahab oma seesuguse eluga kohe esimesel võimalusel lõpparve teha. Kuid seda esimest võimalust ei tule ega tule, sest patsiendid muudkui vajavad abi ning alustatu tuleb lõpule viia.

Jah, mida kosta selle peale, et mõni päev tuli arstil üle 100 haige vastu võtta? Moodsa aja perspektiivist mitte midagi mõistlikku, tolle aja fatalismis ja olemasoleva sotsiaalse tegelikkuse heroiseerimises võidi vaid õhata, et tuleb lõpmata tänuolik olla olemasolevate arstide ennastsalgava töö eest. Sellised olud nõuavad tugevaid isikuid ning sugugi mitte kõik ei suuda nende peale laotud töö ja isikliku elu koormusele vastu seista. Noore arsti märkmete hulka kuuluv lühilugu „Morfium“ kirjeldab fragmentaarse päeviku vormis just sellist allaandmise juhtu, kus noor arst tahab oma isikliku elu raskusi lahendada morfiini abil ning vaid aastaga viib üks keeruka meditsiinilise profiiliga keemiline ühend ta olukorda, millest väljumise ainsaks võimaluseks sai elust lahkumine.

Peaaegu 100 aastat on möödunud ajast, kui Bulgakov ise noore arstina tegutses ning selle järel noore kirjanikuna need läbielamised ka paberile pani. Tervishoiukorraldus ja ravivahendite arsenal on selle aja jooksul palju tõhusamaks muutunud, kuid arstimise abistav loomus on jäänud olemuselt samaks ja see sisaldab oma südames ka kimbatuses oleva kolleegi abistamist. Küllap tajusid meditsiiniga seotud eksistentsiaalset hirmu ka meie arstitudengid, kui nad pöördusid läinud kevadel mitmel korral avalikult oma õpetajate ja vanemate kolleegide poole sooviga saada neilt rohkem tähelepanu ja inimlikku toetust.

andres.soosaar@eestiarst.ee